

Mantas Areima

"ZEKAS" –
IRGI
ŽMOGUS

Pokalbiai su buvusiais kaliniųs

II KNYGA. BANDETAS

Knygute.lt

Mantas Areima
„ZEKAS“ - IRGI ŽMOGUS
POKALBIAI SU BUVUSIAIS KALINIAIS
II KNYGA. BANDITAS

*Ar žinai savo teises, jei esi sulaikytas?
Ar žinai, kaip išgyventi, patekus už grotų?*

“Zekų” mažosios enciklopedijos II dalis: jei esi sulaikytas; tavo teises; baudžiamojo kodekso įdomybės; ką mums sako įstatymai; pakeleivis iš zonos; “zekų” šansonas; kalinių žargonų žodynelis ir visa kita. Būk pasiruošęs, jei tave areštuos “mentai”!

Taip pat pateikiama nemažai teorinių žinių, remiantis LR Konstitucija, LR BK, LR BPK, LR BVK, LR Kardomojo kalinimo ir kitais įstatymais.

Ar žinai savo teises, jei esi sulaikytas?

Žmogaus teisės ir laisvės yra prigimtinės. Įgyvendindamas savo teises ir naudodamasis savo laisvėmis, žmogus privalo laikytis Lietuvos Respublikos Konstitucijos ir įstatymų, nevaržyti kitų žmonių teisių ir laisvių.

**(LR Konstitucija,
18 str., 28 str.)**

Jei esi sulaikytas, tavo teises garantuoja LR Konstitucija, LR Baudžiamojo proceso kodeksas (BPK) ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija:

- Nusikaltimo vietoje sulaikytas asmuo per 48 valandas turi būti pristatytas į teismą, kur sulaikytajam dalyvaujant sprendžiamas sulaikymo pagrindumas. Jeigu teismas nepriima nutarimo asmenį suimti, sulaikytasis tuoju pat paleidžiamas. (LR Konstitucija, 20 str. 3 d.)

- Draudžiama žmogų kankinti, žaloti, žeminti jo orumą, žiauriai su juo elgtis, taip pat nustatyti tokias bausmes. (LR Konstitucija, 21 str. 3 d.)

- Asmuo, kaltinamas padaręs nusikaltimą, tu-

ri teisę, kad jo būtų viešai ir teisingai išnagrinėtų nepriklausomas ir bešališkas teismas. (LR Konstitucija, 31 str. 2 d.)

- Draudžiama versti duoti parodymus prieš save, savo šeimos narius ar artimus giminaičius. (LR Konstitucija, 31 str. 3 d.)

- Asmeniui, kuris įtariamas padaręs nusikaltimą, ir kaltinamajam nuo jų sulaikymo arba pirmosios apklausos momento garantuojama teisė į gynybą, taip pat ir teisė turėti advokatą. (LR Konstitucija, 31 str. 6 d.)

- Įtariamasis, kaltinamasis ir nuteistasis turi teisę į gynybą. Ši teisė jiems užtikrinama nuo sulaikymo arba pirmosios apklausos. (LR BPK, 10 str. 1 d.)

- Gynėju laikomas asmuo, kuris įstatymų nustatyta tvarka teikia teisinę pagalbą įtariamajam, kaltinamajam, nuteistajam ar išteisintajam, gina jų teises ir teisėtus interesus. Gynėjas – advokatas, kai kada advokato padėjėjas. (LR BPK, 17 str.)

- Įtariamasis yra ikiteisminio tyrimo dalyvis, kaltinamasis – nagrinėjimo teisme dalyvis, nuteistasis – tai kaltinamasis, dėl kurio yra priimtas apkaltinamasis nuosprendis. (LR BPK, 21 str. 1 d., 22 str. 1, 4 d.)

- Įtariamasis (kaltinamasis) turi teisę: žinoti kuo jis įtariamasis ar kaltinamasis; turėti gynėją; susipažinti teisme su byla, gauti kaltinamojo akto nuorašą; duoti parodymus; pateikti prašymus; pareikšti nušalinimus; pateikti tyrimui reikšmingus dokumentus ir daiktus; teikti įrodymus ir dalyvauti juos tiriant; susipažinti su ikiteisminio tyrimo medžiaga; duoti paaiškinimus apie teismo tiriamas bylos aplinkybes, išsakyti savo nuomonę, užduoti klausimus; dalyvauti baigiamosiose kalbose, kreiptis į teismą paskutiniu žodžiu; apskųsti ikiteisminio tyrimo pareigūnų ir teisėjų veiksmus ir sprendimus, taip pat teismo nuosprendį ir nutartį. (LR BPK, 21 str. 4 d., 22 str. 3 d.)

- Kardomosios priemonės yra šios: suėmimas, namų areštas, įpareigojimas gyventi skyrium nuo nukentėjusiojo, užstatas, dokumentų paėmimas, įpareigojimas periodiškai registruotis policijos įstaigoje, rašytinis pasižadėjimas neišvykti. Kardomosios priemonės skiriamos tada, kai yra pakankamai duomenų, leidžiančių manyti, kad įtariamasis padarė nusikaltimą veiką. (LR BPK, 120 str. 1 d., 121 str. 2 d.)

- Įtariamąjį ne vėliau kaip per 48 valandas nuo suėmimo momento prokuroras pristato

ikiteisminio tyrimo teisėjui. Teisėjas privalo apklausti dėl suėmimo pagrįstumo. (LR BPK, 123 str. 3 d.)

- Suėmimas negali būti taikomas ilgiau kaip 6 mėnesius. Iš karto suėmimas negali būti paskirtas ilgesnis kaip 3 mėnesiai. Šį terminą gali pratęsti ikiteisminio tyrimo teisėjas, bet ne ilgiau kaip iki 6 mėnesių. Ikiteisminio tyrimo metu terminas negali tęstis ilgiau kaip 18 mėnesių. (LR BPK, 127 str. 1, 2 d.)

- Laikinas sulaikymas negali trukti ilgiau kaip 48 valandas. Jeigu sulaikytam asmeniui reikia skirti suėmimą, jis ne vėliau kaip per 48 valandas turi būti pristatytas teisėjui, kuris išsprendžia suėmimo skyrimo klausimą. (LR BPK, 140 str. 2, 3 d.)

- Asmens krata gali būti daroma sulaikant ar suimant, taip pat, kai yra pakankamas pagrindas manyti, kad patalpoje ar kitoje vietoje, kur daromas poėmis ar krata, esantis asmuo slepia prie savęs daiktus ar dokumentus, turinčius reikšmės nusikalstamai veikai tirti. (LR BPK, 146 str. 2 d.)

- Ikiteisminis tyrimas pradedamas gavus nukentėjusiojo skundą, pareiškimą ar pranešimą apie nusikalstamą veiką, arba kai prokuroras ar ikiteisminio tyrimo pareigūnas patys nusta-

to nusikalstamos veikos požymius ir surašo tarnybinį pranešimą. Ikiteisminį tyrimą organizuoja ir jam vadovauja prokuroras. Pagrindinė ikiteisminio tyrimo įstaiga yra policija. (LR BPK, 164, 165, 166 str.)

- Jei per 6 mėnesius po pirmosios įtariamojo apklausos ikiteisminis tyrimas nebaigiamas, įtariamasis, jo atstovas ar gynėjas gali paduoti skundą ikiteisminio tyrimo teisėjui dėl ikiteisminio tyrimo vilkinimo. (LR BPK, 215 str. 1 d.)

- LR teismų išnagrinėtos baudžiamosios bylos gali būti atnaujintos, kai Jungtinių Tautų žmogaus teisių komitetas pripažįsta, kad sprendimas nuteisti asmenį yra priimtas pažeidžiant Tarptautinį pilietinių ir politinių teisių paktą ar jo papildomus protokolus, arba Europos žmogaus teisių teismas pripažįsta, kad sprendimas nuteisti asmenį yra priimtas pažeidžiant Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją ar jos papildomus protokolus. (LR BPK, 456 str.)

- Sulaikant, gali būti atliekama jūsų asmeninė krata, jūs galite būti sulaikytas ne ilgiau kaip 48 valandoms, jums turi būti pranešta, kokį nusikaltimą padaręs esate įtariamasis, turite teisę turėti gynėją – advokatą nuo sulaikymo momento, turite teisę tylėti, negalite būti

verčiamas prisipažinti padaręs nusikaltimą, kankinamas ar žeminamas, prieš jus negali būti naudojama kitokia prievarta. Kiekvienas asmuo turi teisę į gyvybę. Niekam negali būti paskirta ar įvykdyta mirties bausmė. (ES pagrindinių teisių chartija)

Truputis teorinių žinių

Pagal baudžiamąjį įstatymą atsako tik tas asmuo, kurio padaryta veika atitinka baudžiamojo įstatymo numatytą nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo sudėtį.

**(LR Baudžiamasis kodeksas,
2 str. 4 d.)**

LR Baudžiamasis kodeksas reglamentuoja nusikalstamos veikos sampratą ir rūšis:

Teisinės normos trinarė struktūra: hipotezė (kam daroma žala?), dispozicija (kokiais veiksmais daroma žala, už kokią konkrečią veiką?), sankcija (atsakomybė).

Pavyzdys: nužudymas.

Hipotezė: nusikaltimas žmogaus gyvybei.

Dispozicija: BK 129 str. 1 d. skelbia: tas, kas nužudė žmogų.

Sankcija: baudžiamas laisvės atėmimu nuo penkerių iki penkiolikos metų.

Nusikalstama veika - pavojinga ir LR BK uždrausta priešinga teisei veika, už kurią numatyta baudžiamoji atsakomybė.

Pavojinga veika (veikimas arba neveikimas) - tai sąmoningas ir valingas žmogaus

elgesys, kuriuo daroma žala baudžiamojo įstatymo ginamoms vertybėms bei sudaroma grėsmė jai atsirasti.

Nusikaltimo sudėtis – tai baudžiamojo įstatymo numatytų objektyvių ir subjektyvių požymių visuma. Skiriami tokie nusikaltimo sudėties elementai: objektas ir objektyvioji pusė; subjektas ir subjektyvioji pusė.

Nusikaltimo objektas – tai teisinis gėris, į kurį kėsinamasi nusikaltimu ir kuris yra saugomas baudžiamojo įstatymo.

Nusikaltimo objektyvioji pusė – tai išorinė pavojingo kėsinimosi pusė, pasireiškianti tokiais požymiais: pavojinga veika, nusikalstamomis pasekmėmis, priežastiniu ryšiu tarp veikos ir kilusių pasekmių, nusikaltimo padarymo dalyku, laiku, vieta, būdu, įrankiais, priemonėmis ir kitomis aplinkybėmis.

Nusikaltimo subjektas – fizinis, sulaukęs baudžiamojo įstatymo nustatyto amžiaus, pakaltinamas asmuo. Arba juridinis asmuo.

Nusikaltimo subjektyvioji pusė – tai subjektyvių požymių visuma: kaltė, pakaltinamumas, tikslas, motyvas.

Kaltė – asmens psichinis santykis su pavojinga veika ir jos padariniais.

Pakaltinamumas - asmens baudžiamosios atsakomybės sąlyga.

Tikslas - tai, ko siekiama darant konkrečią nusikalstamą veiką.

Motyvus - priežastys, kurios paskatino asmenį daryti nusikalstamą veiką.

Pavyzdys: vagystė. Nusikaltimo sudėtis:

Vagystės dalykas: svetimas kilnojamasis turtas (kito asmens teisėtai valdoma nuosavybė), nepriklausantis kaltininkui.

Vagystės objektas: visų formų ir rūšių nuosavybė. Nuosavybės teisė: tai teisė valdyti (jus utendum), teisė naudoti (jus fruendum), teisė disponuoti (jus abutendum).

Vagystės objektyvioji pusė: pasireiškia svetimo turto pagrobimu, turto pagrobimu įsibraunant į patalpą ar kitą teritoriją, automobilio pagrobimu, svetimo turto pagrobimu viešoje vietoje iš asmens drabužių ar rankinės.

Vagystei būdinga tai, kad nusikalstama veika apima du momentus - slaptą ar atvirą svetimo turto paėmimą ir neatlygintą

turto pasisavinimą. Vagystė, kaip nusikaltimas, baigtas tada, kai kaltininkas įgyja bent dalį svetimo turto, jį gali valdyti, naudoti ir juo disponuoti.

Vagystės subjektas: pakaltinamas asmuo, sulaukęs 14 metų amžiaus.

Vagystės subjektyvioji pusė: pasireiškia tiesiogine tyčia. Kaltininkas suvokia, kad neteisėtai paimdamas svetimą, jam nepriklausantį turtą, jis sau suteikia materialinę naudą, atlikdamas konkrečius neteisėtus veiksmus....